Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (czwarta izba)

z dnia 15 lipca 2015 r.*

Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Europejskie rynki stabilizatorów termicznych — Decyzja stwierdzająca naruszenia art. 81 WE i art. 53 porozumienia EOG — Ustalanie cen, podział rynków i wymiana szczególnie chronionych informacji handlowych — Czas trwania naruszeń — Przedawnienie — Czas trwania postępowania administracyjnego — Rozsądny termin — Prawo do obrony — Przypisanie naruszeń — Naruszenia popełnione przez spółki zależne, przez partnerstwo przedsiębiorstw niemające odrębnej osobowości prawnej i przez spółkę zależną — Obliczanie wysokości grzywien

W sprawie T-47/10

**Akzo Nobel NV**, z siedzibą w Amsterdamie (Niderlandy),

**Akzo Nobel Chemicals GmbH**, z siedzibą w Düren (Niemcy),

**Akzo Nobel Chemicals BV**, z siedzibą w Amersfoort (Niderlandy),

**Akcros Chemicals Ltd**, z siedzibą w Warwickshire (Zjednoczone Królestwo),

reprezentowane przez adwokatów, początkowo C. Swaaka oraz M. van der Woude'a, a następnie przez C. Swaaka oraz R. Wesselinga,

strona skarżąca,

przeciwko

**Komisji Europejskiej**, reprezentowanej początkowo przez F. Ronkesa Agerbeeka oraz J. Bourkego, a następnie przez F. Ronkesa Agerbeeka oraz P. Van Nuffela, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez J. Holmesa, barrister,

strona pozwana,

mającej za przedmiot żądanie stwierdzenia nieważności decyzji Komisji C(2009) 8682 wersja ostateczna z dnia 11 listopada 2009 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 WE i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/38.589 – Stabilizatory termiczne) lub, posiłkowo, żądanie obniżenia wysokości nałożonych grzywien,

SĄD (czwarta izba),

w składzie: M. Prek, prezes, I. Labucka (sprawozdawca) i V. Kreuschitz, sędziowie,

sekretarz: S. Spyropoulos, administrator,

* Język postępowania: angielski.

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 23 września 2014 r.,

wydaje następujący

## Wyrok [1]

### Okoliczności powstania sporu

1 Niniejsza sprawa dotyczy decyzji Komisji C(2009) 8682 wersja ostateczna z dnia 11 listopada 2009 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 [WE] oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/38.589 – Stabilizatory termiczne) (zwanej dalej „zaskarżoną decyzją").

2 W sporze uczestniczą różne podmioty.

I – *Podmioty uczestniczące w sporze*

A – *Grupa Akzo*

3 Po przejęciu spółki Nobel Industrier w 1993 r. Akzo NV została przekształcona w spółkę Akzo Nobel NV (zwaną dalej „Akzo Nobel"), która jest spółką nadrzędną grupy spółek mających siedziby i prowadzących działalność na całym świecie (spółki te zwane będą dalej łącznie „grupą Akzo").

4 Do dnia 19 marca 1993 r. działalność w zakresie produkcji i sprzedaży stabilizatorów termicznych grupy Akzo była prowadzona przez spółki zależne, których 100% kapitału należało pośrednio z jednej strony do Akzo, obecnie Akzo Nobel, za pośrednictwem Akzo Chemicals International BV, obecnie Akzo Nobel Chemicals International BV, a z drugiej strony do spółek Akzo Chemie GmbH i Akzo Chemicals GmbH, obecnie Akzo Nobel Chemicals GmbH (zwanej dalej „Akzo GmbH"), w sektorze stabilizatorów cynowych, oraz do Akzo Chemie Nederland BV i Akzo Chemicals Nederland BV, obecnie Akzo Nobel Chemicals BV (zwanej dalej „Akzo BV"), w sektorze ESBO/estrów.

B – *Partnerstwo Akcros*

5 W dniu 19 marca 1993 r. Akzo Chemicals International, spółka zależna należąca w 100% do Akzo, a następnie Akzo Nobel, zawarła umowę ramową ze spółką Harrisons Chemicals (UK) Ltd, spółką zależną należącą w 100% do Harrisons & Crosfield plc, obecnie Elementis plc, w celu połączenia działalności obu grup w zakresie opracowywania, produkcji i sprzedaży określonych produktów chemicznych, w tym stabilizatorów termicznych (umowa ta zwana będzie dalej „umową ramową z 1993 r.").

6 Umowa ramowa z 1993 r. przewidywała transfer aktywów i personelu w omawianym sektorze do czterech partnerstw przedsiębiorstw, w Zjednoczonym Królestwie, w Niemczech, w Niderlandach i w Stanach Zjednoczonych Ameryki, przy czym kapitał każdego z partnerstw oraz spółek istniejących we Francji (Tinstab SA), we Włoszech (Harcros Chemicals Italia SpA), w Hiszpanii (Harcros Chemicals Iberia SA) i w Danii (Lankro Sandia ApS) miał należeć w częściach równych do grupy Akzo Chemicals International, czyli do grupy Akzo, i do grupy Harrisons Chemicals (UK).

1 — Poniżej zostały odtworzone jedynie te punkty wyroku, których publikację Sąd uznał za wskazaną.

7 W dniu 24 marca 1993 r. Akzo Chemicals International i Harrisons Chemicals (UK) zgłosiły umowę ramową z 1993 r. Komisji Europejskiej, na podstawie rozporządzenia Rady (EWG) nr 4064/89 z dnia 21 grudnia 1989 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.U. L 395, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 8, t. 1, s. 31), po sprostowaniu.

8 Decyzją z dnia 29 kwietnia 1993 r. Komisja uznała umowę ramową z 1993 r. za zgodną ze wspólnym rynkiem (decyzja ta zwana będzie dalej „decyzją z 1993 r. w sprawie koncentracji").

9 Na podstawie umowy ramowej z 1993 r. w dniu 28 czerwca 1993 r. w Zjednoczonym Królestwie zostało utworzone partnerstwo Akcros Chemicals (zwane dalej „partnerstwem Akcros") (zob. motyw 536 zaskarżonej decyzji).

10 W chwili powstania partnerstwo Akcros należało w równych częściach do Pure Chemicals Ltd, spółki należącej w 100% początkowo do Akzo, obecnie Akzo Nobel, i do innych spółek, w tym w ostatnim rzędzie do Elementis UK Ltd i Elementis Services Ltd, wchodzących w skład grupy, której spółką nadrzędną była Elementis plc (spółki te zwane będą dalej łącznie „Elementis").

C – *Wspólna spółka Akcros*

11 W dniu 15 lipca 1998 r. Akzo Nobel porozumiała się ze spółką Elementis w sprawie przejęcia, za pośrednictwem należącej do niej w 100% spółki Pure Chemicals, udziałów Elementis w partnerstwie Akcros, które zostało przekształcone w spółkę Akcros Chemical Ltd (zwaną dalej „Akcros"), której całość kapitału została z dniem 2 października 1998 r. objęta, pośrednio, przez Akzo Nobel.

12 W dniu 15 marca 2007 r. Akzo Nobel zbyła Akcros na rzecz GIL Investments.

II – *Postępowanie administracyjne, które doprowadziło do wydania zaskarżonej decyzji*

A – *Wszczęcie dochodzenia przez Komisję*

13 Dochodzenie, które doprowadziło do wydania zaskarżonej decyzji, zostało wszczęte w następstwie złożenia przez Chemturę w dniu 26 listopada 2002 r. wniosku o zwolnienie z grzywny na podstawie komunikatu Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3) (zob. motywy 79, 80 zaskarżonej decyzji).

14 W dniu 30 stycznia 2003 r. Komisja wydała, na podstawie art. 14 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 13, s. 204), decyzję C(2003) 85/4 (zwaną dalej „decyzją z dnia 30 stycznia 2003 r."), w której na Akzo Nobel Chemicals Ltd, Akcros oraz ich spółki zależne został nałożony obowiązek poddania się kontroli mającej na celu ustalenie dowodów ewentualnego prowadzenia praktyk sprzecznych z zasadami konkurencji.

15 W dniu 10 lutego 2003 r. Komisja wydała – również na podstawie art. 14 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 17 – decyzję C(2003) 559/4 zmieniającą decyzję z dnia 30 stycznia 2003 r. (decyzje te zwane będą dalej łącznie „decyzjami w sprawie kontroli").

16 W dniach 12 i 13 lutego 2003 r. w pomieszczeniach Akzo Nobel Chemicals i Akcros położonych w Eccles, Manchester (Zjednoczone Królestwo), została przeprowadzona kontrola na podstawie decyzji w sprawie kontroli. Podczas tej kontroli urzędnicy Komisji sporządzili kopie licznych dokumentów. Podczas tych czynności przedstawiciele Akzo Nobel Chemicals i Akcros zwrócili uwagę urzędnikom Komisji, że pewne dokumenty mogą być objęte tajemnicą adwokacką/radcowską (dokumenty te zwane będą dalej „spornymi dokumentami").

17 Podczas kontroli spornych dokumentów zaistniała różnica zdań w odniesieniu do pięciu dokumentów, które potraktowano w dwojaki sposób. Urzędnicy Komisji nie podjęli mianowicie od razu ostatecznej decyzji w sprawie dwóch dokumentów podlegających ewentualnej ochronie. Wobec tego sporządzili ich kopie i umieścili je w zapieczętowanej kopercie, którą wzięli ze sobą po zakończeniu kontroli. W przedmiocie trzech innych spornych dokumentów właściwy do przeprowadzenia kontroli urzędnik Komisji był zdania, że nie są one objęte tajemnicą adwokacką/radcowską, wobec czego sporządził ich kopie i dołączył do pozostałych dokumentów, nie umieściwszy ich najpierw w zapieczętowanej kopercie.

18 Ta różnica zdań doprowadziła do poważnego sporu sądowego (zwanego dalej „postępowaniem sądowym Akzo").

B – *Postepowanie sądowe Akzo*

19 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 11 kwietnia 2003 r. Akzo Nobel Chemicals i Akcros wniosły skargę, przede wszystkim o stwierdzenie nieważności decyzji C(2003) 559/4 z dnia 10 lutego 2003 r. i w razie potrzeby decyzji z dnia 30 stycznia 2003 r., na mocy których na spółki te oraz ich spółki zależne został nałożony obowiązek poddania się spornej kontroli (sprawa T-125/03, Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja).

20 W dniu 17 kwietnia 2003 r. Akzo Nobel Chemicals i Akcros złożyły wniosek w przedmiocie środka tymczasowego, zmierzający w szczególności do zawieszenia wykonania decyzji w sprawie kontroli (sprawa T-125/03 R, Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja).

21 W dniu 8 maja 2003 r. Komisja wydała, na podstawie art. 14 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 17, decyzję C(2003) 1533 wersja ostateczna (zwaną dalej „decyzją z dnia 8 maja 2003 r.") odrzucającą wniosek skarżących o zachowanie poufności spornych dokumentów.

22 W decyzji z dnia 8 maja 2003 r. Komisja odrzuciła złożony przez Akzo Nobel Chemicals i Akcros wniosek o zwrot spornych dokumentów i wskazała, że zamierza otworzyć zapieczętowaną kopertę, przy czym zastrzegła, że dokona tego przed upływem terminu zaskarżenia rzeczonej decyzji.

23 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 4 lipca 2003 r. Akzo Nobel Chemicals i Akcros wniosły skargę o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 8 maja 2003 r. (sprawa T-253/03, Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja).

24 Ponadto złożyły one wniosek w przedmiocie środka tymczasowego, zmierzający w szczególności do zawieszenia wykonania decyzji z dnia 8 maja 2003 r. (sprawa T-253/03 R, Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja).

25 Postanowieniem prezesa Sądu z dnia 30 października 2003 r. wniosek o zastosowanie środka tymczasowego w sprawie T-125/03 R, dotyczący decyzji w sprawie dochodzenia, został odrzucony, natomiast częściowo uwzględniony został wniosek w sprawie T-253/03 R dotyczący ochrony poufności spornych dokumentów (postanowienie z dnia 30 października 2003 r., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja, T-125/03 R i T-253/03 R, Rec, EU:T:2003:287).

26 Postanowienie to zostało uchylone postanowieniem z dnia 27 września 2004 r., Komisja/Akzo i Akcros [C-7/04 P(R), Zb.Orz., EU:C:2004:566].

27 Pismem z dnia 15 października 2004 r. sekretariat Sądu zwrócił Komisji zapieczętowaną kopertę zawierającą dwa sporne dokumenty (motywy 84–90 zaskarżonej decyzji).

28 Wyrokiem Sądu z dnia 17 września 2007 r. skarga wniesiona w sprawie T-125/03 przeciwko decyzjom w sprawie dochodzenia została odrzucona jako niedopuszczalna. Skarga wniesiona w sprawie T-253/03, dotycząca spornych dokumentów, została natomiast oddalona jako bezzasadna, ze względu na to, że Komisja nie popełniła w istocie błędu, ustalając, że żaden ze spornych dokumentów nie wchodził w rzeczowy zakres stosowania ochrony poufności korespondencji między adwokatem a klientem (wyrok z dnia 17 września 2007 r., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja, T-125/03 i T-253/03, Zb.Orz., EU:T:2007:287, pkt 57, 184).

29 Wyrokiem z dnia 14 września 2010 r., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja (C-550/07 P, Zb.Orz., EU:C:2010:512) Trybunał oddalił odwołanie wniesione od ww. w pkt 28 wyroku Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja (EU:T:2007:287).

C – *Zamknięcie dochodzenia Komisji*

30 W dniu 8 października 2007 r. i wielokrotnie w 2008 r. Komisja wystosowała do zainteresowanych przedsiębiorstw żądania udzielenia informacji na podstawie art. 18 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 8, t. 2, s. 205) (motywy 91, 92 zaskarżonej decyzji).

31 W dniu 17 marca 2009 r. Komisja wydała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, które zostało doręczone wielu spółkom, w tym Akzo Nobel, Akzo GmbH, Akzo BV i Akcros, skarżącym, w dniu 18 marca 2009 r. (motyw 95 zaskarżonej decyzji).

32 W dniu 11 listopada 2009 r. Komisja przyjęła zaskarżoną decyzję.

III – *Zaskarżona decyzja*

33 W zaskarżonej decyzji Komisja uznała, że pewna liczba przedsiębiorstw naruszyła art. 81 WE i art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG), uczestnicząc w dwojakiego rodzaju porozumieniach i antykonkurencyjnych uzgodnionych praktykach obejmujących terytorium EOG i odnoszących się z jednej strony do sektora stabilizatorów cynowych, a z drugiej strony do sektora epoksydowanego oleju sojowego i estrów (zwanego dalej „sektorem ESBO/estrów").

34 W zaskarżonej decyzji stwierdzono istnienie dwóch naruszeń dotyczących dwóch kategorii stabilizatorów termicznych, które stanowią produkty dodane do produktów na bazie polichlorku winylu (PVC) w celu poprawienia ich odporności termicznej (motyw 3 zaskarżonej decyzji).

35 Zgodnie z art. 1 zaskarżonej decyzji każde ze wspomnianych naruszeń polegało na ustalaniu cen, podziale rynków za pomocą limitów sprzedaży, na podziale klientów i wymianie szczególnie chronionych informacji handlowych, w szczególności na temat klientów, produkcji i sprzedaży.

36 W zaskarżonej decyzji wskazano, że zainteresowane przedsiębiorstwa uczestniczyły w powyższych naruszeniach w różnych okresach między dniem 24 lutego 1987 r. a dniem 21 marca 2000 r. w przypadku stabilizatorów cynowych oraz między dniem 11 września 1991 r. a dniem 26 września 2000 r. w przypadku sektora ESBO/estrów.

37 Zaskarżona decyzja została skierowana, w odniesieniu do każdego z naruszeń, do 20 spółek, które albo bezpośrednio uczestniczyły we wskazanych naruszeniach, albo zostały obciążone odpowiedzialnością jako spółki dominujące (motyw 510 zaskarżonej decyzji).

A – *Przypisanie naruszeń w zaskarżonej decyzji*

38 W art. 1 zaskarżonej decyzji skarżące uznano za odpowiedzialne za uczestnictwo w naruszeniu dotyczącym stabilizatorów cynowych, w okresie od 24 lutego 1987 r. do 21 marca 2000 r. w wypadku Akzo Nobel, od 24 lutego 1987 r. do 28 czerwca 1993 r. w wypadku Akzo GmbH i od 28 czerwca 1993 r. do 21 marca 2000 r. w wypadku Akcros. Tak samo w art. 1 zaskarżonej decyzji skarżące uznano za odpowiedzialne za uczestnictwo w naruszeniu dotyczącym sektora ESBO/estrów, od 11 września 1991 r. do 22 marca 2000 r. w wypadku Akzo Nobel, od 11 września 1991 r. do 28 czerwca 1993 r. w wypadku Akzo BV i od 28 czerwca 1993 r. do 22 marca 2000 r. w wypadku Akcros.

39 Tak więc w zaskarżonej decyzji odpowiedzialność Akzo Nobel jako spółki nadrzędnej wobec grupy spółek, spośród których niektóre uczestniczyły w naruszeniach bezpośrednio, została ustalona w odniesieniu do całego okresu naruszenia, czyli od 24 lutego 1987 r. do 22 marca 2000 r.

40 W odniesieniu do okresu sprzed dnia 28 czerwca 1993 r. (zwanego dalej „pierwszym okresem naruszenia") Komisja uznała, ze spółki należące pośrednio do Akzo, obecnie Akzo Nobel, uczestniczyły w naruszeniach bezpośrednio, a są to Akzo GmbH, w wypadku naruszenia dotyczącego stabilizatorów cynowych, i Akzo BV, w wypadku naruszenia dotyczącego sektora ESBO/estrów (motywy 512–519 zaskarżonej decyzji).

41 W odniesieniu do okresu od 28 czerwca 1993 r. do 2 października 1998 r. (zwanego dalej „drugim okresem naruszenia") Komisja uznała, że naruszenia zostały popełnione przez partnerstwo Akcros (motywy 563, 564 zaskarżonej decyzji).

42 W odniesieniu do okresu od 2 października 1998 r. do 21 marca 2000 r., w wypadku stabilizatorów cynowych, i od 2 października 1998 r. do 22 marca 2000 r., w wypadku sektora ESBO/estrów (zwanego dalej „trzecim okresem naruszenia"), Komisja uznała, że naruszenia zostały popełnione przez Akcros (motywy 582–587 zaskarżonej decyzji).

43 Jeśli chodzi o uprawnienie Komisji do nałożenia na skarżące grzywien za te naruszenia, to w zaskarżonej decyzji instytucja ta odrzuciła ich argumenty, w myśl których mogła i powinna ona kontynuować swe dochodzenie podczas postępowań wszczętych przed Sądem w ramach postępowania sądowego Akzo. Komisja uznała bowiem, że dziesięcioletni termin przedawnienia jej uprawnienia do nałożenia sankcji uległ zawieszeniu, erga omnes, w wyniku wszczęcia postępowania sądowego Akzo (motywy 672–682 zaskarżonej decyzji).

B – *Przypisanie grzywien w zaskarżonej decyzji*

44 Artykuł 2 zaskarżonej decyzji ma następujące brzmienie:

„Za naruszenie/naruszenia na rynku stabilizatorów cynowych […] nakłada się następujące grzywny:

1) Elementis plc, Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited, [Akzo Nobel] i [Akcros] odpowiadają solidarnie na kwotę 875 200 EUR;

2) Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited, [Akzo Nobel] i [Akcros] odpowiadają solidarnie na kwotę 2 601 500 EUR;

3) Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited i [Akzo Nobel] odpowiadają solidarnie na kwotę 4 546 300 EUR;

4) [Akzo Nobel], [Akzo GmbH] i [Akcros] odpowiadają solidarnie na kwotę 1 580 000 EUR;

5) [Akzo Nobel] i [Akcros] odpowiadają solidarnie na kwotę 944 300 EUR;

6) [Akzo Nobel] i [Akzo GmbH] odpowiadają solidarnie na kwotę 9 820 000 EUR;

7) [Akzo Nobel] odpowiada na kwotę 1 432 700 EUR;

[…]

Za naruszenie/naruszenia [w sektorze ESBO/estrów] nakłada się następujące grzywny:

18) Elementis plc, Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited, [Akzo Nobel] i [Akcros] odpowiadają solidarnie na kwotę 1 115 200 EUR;

19) Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited, [Akzo Nobel] i [Akcros] odpowiadają solidarnie na kwotę 2 011 103 EUR;

20) Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited i [Akzo Nobel] odpowiadają solidarnie na kwotę 7 116 697 EUR;

21) [Akzo Nobel], [Akzo BV] i [Akcros] odpowiadają solidarnie na kwotę 2 033 000 EUR;

22) [Akzo Nobel] i [Akcros] odpowiadają solidarnie na kwotę 841 697 EUR;

23) [Akzo Nobel] i [Akzo BV] odpowiadają solidarnie na kwotę 3 467 000 EUR;

24) [Akzo Nobel] odpowiada na kwotę 2 215 303 EUR […]”.

45 W celu ustalenia kwoty grzywien Komisja zastosowała wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 (Dz.U. 2006, C 210, s. 2, zwane dalej „wytycznymi z 2006 r.”).

[…]

**Przebieg postępowania i żądania stron**

51 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 27 stycznia 2010 r. skarżące wniosły skargę przeciwko zaskarżonej decyzji.

52 W piśmie z dnia 29 lipca 2011 r. skierowanym do sekretariatu Sądu Komisja postanowiła zwrócić uwagę Sądu na konsekwencje, jakie ma dla niniejszej sprawy ww. w pkt 48 wyrok ArcelorMittal Luxembourg/Komisja i Komisja/ArcelorMittal Luxembourg i in. (EU:C:2011:190), co Sąd formalnie odnotował.

53 W piśmie tym Komisja, po pierwsze, powtórzyła podniesione posiłkowo argumenty, dotyczące zawieszenia postępowania wobec Akzo Nobel, Akzo GmbH i Akzo BV, które zostały przedstawione w pkt 55–65 odpowiedzi na skargę i w pkt 27–33 dupliki.

54 Po drugie, tytułem wyjaśnienia, Komisja wskazała, że podtrzymuje swój argument dotyczący zawieszenia postępowania wobec spółki Akcros oraz całość swej odpowiedzi na zarzut dotyczący naruszeń przepisów regulujących przedawnienie w stosunku do wszystkich pozostałych skarżących.

[…]

97 Na rozprawie w dniu 23 września 2014 r. wysłuchano strony i ich odpowiedzi na pytania Sądu.

98 Skarżące wnoszą do Sądu o:

— tytułem żądania głównego – stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji;

— tytułem żądania ewentualnego – obniżenie kwoty nałożonych na nie grzywien;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

99 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie skarżących kosztami postępowania.

[…]

**Co do prawa**

102 Na poparcie skargi skarżące podnoszą pięć zarzutów.

103 Zarzut pierwszy dotyczy naruszeń przepisów regulujących przedawnienie. Zarzut drugi dotyczy naruszenia zasad staranności administracji i zachowania rozsądnych terminów. Zarzut trzeci jest oparty na naruszeniach prawa do obrony. Zarzut czwarty dotyczy błędów w zakresie przypisywania naruszeń i grzywien. Zarzut piąty jest oparty na błędach w obliczaniu wysokości grzywien.

I – *W przedmiocie zarzutu pierwszego, dotyczącego naruszeń przepisów regulujących przedawnienie*

104 W ramach pierwszego zarzutu skargi, opartego na naruszeniach przepisów regulujących przedawnienie, w pierwszej kolejności skarżące podnoszą, z jednej strony, że Komisja nie mogła już prowadzić przeciwko nim postępowania w odniesieniu do pierwszego okresu naruszenia, a z drugiej strony, że naruszenia ustały „w 1996/1997 r." lub „najpóźniej" w 1997 r., wobec czego w zaskarżonej decyzji Komisja naruszyła art. 25 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1/2003.

105 Posiłkowo skarżące podnoszą, że w każdym razie Komisja naruszyła art. 25 ust. 5 rozporządzenia nr 1/2003, gdyż w zaskarżonej decyzji nie wykazała istnienia naruszeń w latach 1999 i 2000.

106 Dlatego przedstawione przez skarżące w ramach zarzutu pierwszego argumenty, dotyczące naruszeń przepisów regulujących przedawnienie, należy ocenić w pierwszej kolejności w odniesieniu do pierwszego okresu naruszenia, a w drugiej kolejności – w odniesieniu do drugiego i trzeciego okresu naruszenia.

A – *W przedmiocie pierwszego okresu naruszenia*

1. Argumenty stron

107 Skarżące zwracają uwagę, że z motywu 512, a także z art. 1 ust. 1 lit. b) i z art. 1 ust. 2 lit. b) zaskarżonej decyzji wynika, że spółki grupy Akzo, które Komisja uznała za bezpośrednich sprawców naruszenia w pierwszym okresie naruszenia (a mianowicie, w odniesieniu do stabilizatorów cynowych

od 24 lutego 1987 r. do 28 czerwca 1993 r., a w odniesieniu do ESBO/estrów od 11 września 1991 r. do 28 czerwca 1993 r.), czyli Akzo GmbH i Akzo BV, zaprzestały uczestnictwa w naruszeniach w dniu 28 czerwca 1993 r.

108 Tak więc, na podstawie art. 25 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1/2003, począwszy od dnia 28 czerwca 1998 r. Komisja nie mogła już prowadzić postępowania przeciwko spółkom Akzo GmbH i Akzo BV.

109 Tymczasem według skarżących pierwsza oficjalna czynność przeprowadzona przez Komisję w stosunku do nich miała miejsce w dniach 12 i 13 lutego 2003 r.

110 Wobec powyższego spółek Akzo GmbH i Akzo BV nie można obciążyć żadną odpowiedzialnością.

111 Według skarżących należy zatem stwierdzić nieważność art. 1 ust. 1 lit. b) i art. 1 ust. 2 lit. b) zaskarżonej decyzji.

112 Z tych samych względów nie można także przypisać spółce Akzo Nobel, jako spółce dominującej tych dwóch spółek, odpowiedzialności za pierwszy okres naruszenia.

113 Dlatego, w świetle tych argumentów, należałoby przynajmniej w części uchylić grzywny nałożone w art. 2 pkt 4, 6, 21 i 23 zaskarżonej decyzji.

114 Komisja utrzymuje, że w zaskarżonej decyzji wykazała, iż podmioty należące do grupy Akzo uczestniczyły w naruszeniu w sektorze stabilizatorów cynowych od 1987 r. do marca 2000 r. oraz w naruszeniu w sektorze ESBO/estrów – od 1991 r. do marca 2000 r.

115 Jak wynika z motywu 527 zaskarżonej decyzji, Komisja wyszła z założenia, że jeśli dane przedsiębiorstwo uczestniczyło w naruszeniu przez pewien okres, w którym w jego skład wchodziły kolejno różne podmioty prawne, to owo przedsiębiorstwo nie może powoływać się na reguły przedawnienia, które wynikają z takich wewnętrznych reorganizacji. W przeciwnym wypadku przedsiębiorstwa mogłyby z łatwością unikać stosowania przepisów regulujących przedawnienie poprzez dokonanie reorganizacji wewnętrznej. Artykuł 81 WE i przepisy regulujące przedawnienie zawarte w art. 25 rozporządzenia nr 1/2003 mają zastosowanie do przedsiębiorstw, a nie do wchodzących w ich skład podmiotów prawnych. Oznacza to, że jeśli osoby prawne wchodzące w skład przedsiębiorstwa Akzo uczestniczą w naruszeniu, termin przedawnienia rozpoczyna bieg dopiero w dniu, w którym naruszenia popełnione przez owo przedsiębiorstwo dobiegły końca.

116 Komisja podnosi, że pierwsze czynności dochodzenia zostały podjęte w styczniu i w lutym 2003 r., co przerwało bieg pięcioletniego terminu przedawnienia, i że inne czynności dochodzenia zostały podjęte wkrótce potem, wobec czego pierwsza zaskarżona decyzja została bez wątpienia wydana z zachowaniem terminu pięciu lat począwszy od ostatniej czynności dochodzenia.

2. Ocena Sądu

117 W ramach pierwszej części zarzutu pierwszego, opartej na naruszeniu art. 25 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1/2003, skarżące twierdzą, że ze względu na upływ terminu przedawnienia, począwszy od dnia 28 czerwca 1998 r. Komisja nie mogła już prowadzić postępowania przeciwko spółkom Akzo GmbH i Akzo BV, a tym samym nie mogła nałożyć na te spółki grzywny solidarnie ze spółką Akzo Nobel, jako ich spółką dominującą.

118 W tym względzie należy na wstępie przypomnieć, że zgodnie z art. 25 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1/2003 uprawnienia Komisji w dziedzinie nakładania sankcji za naruszenia art. 81 WE przedawniają się po upływie terminu pięciu lat.

119 W art. 25 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 uściślono, że bieg tego terminu rozpoczyna się od dnia, w którym popełniono naruszenie, ale w przypadku ciągłych lub powtarzających się naruszeń bieg przedawnienia rozpoczyna się dopiero w dniu, w którym naruszenie dobiegło końca.

120 Artykuł 25 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 stanowi, że bieg przedawnienia w dziedzinie nakładania grzywien przerywają wszelkie działania podjęte przez Komisję w celu przeprowadzenia dochodzenia lub postępowania w odniesieniu do naruszenia.

121 Tymczasem w niniejszej sprawie bezsporne jest to, że w zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła odpowiedzialność zarówno spółki Akzo GmbH, za naruszenie dotyczące stabilizatorów cynowych, jak i spółki Akzo BV, za naruszenie dotyczące sektora ESBO/estrów, wyłącznie do dnia 28 czerwca 1993 r. [zob. motywy 512, 513, a także art. 1 ust. 1 lit. b) i art. 1 ust. 2 lit. b) zaskarżonej decyzji].

122 Bezsporne jest również to, że w zaskarżonej decyzji odpowiedzialność spółki Akzo Nobel za naruszenia popełnione w pierwszym okresie naruszenia została stwierdzona jedynie z tytułu noszących znamiona naruszenia zachowań spółki Akzo GmbH, w odniesieniu do stabilizatorów cynowych, i spółki Akzo BV, w odniesieniu do sektora ESBO/estrów (zob. motyw 514 zaskarżonej decyzji).

123 Równie bezsporny jest fakt, że pierwsze działania podjęte przez Komisję w celu przeprowadzenia dochodzenia lub postępowania w odniesieniu do naruszeń dotyczących zarówno stabilizatorów cynowych, jak i sektora ESBO/estrów, zostały podjęte dopiero na początku roku 2003.

124 Dlatego nie można zaprzeczyć, że pierwsze działania podjęte przez Komisję w celu przeprowadzenia dochodzenia lub postępowania w odniesieniu do naruszeń, w rozumieniu art. 25 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, dotyczących zarówno stabilizatorów cynowych, jak i sektora ESBO/estrów, zostały podjęte po upływie, w stosunku do spółek Akzo GmbH i Akzo BV, terminu przedawnienia przewidzianego w art. 25 ust. 1.

125 W tym względzie należy przypomnieć, że upływ terminu przedawnienia przewidzianego w art. 25 rozporządzenia nr 1/2003 nie skutkuje zatarciem naruszenia ani uniemożliwieniem Komisji stwierdzenia, w ramach decyzji, odpowiedzialności za takie naruszenie (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2005 r., Sumitomo Chemical i Sumika Fine Chemicals/Komisja, T-22/02 i T-23/02, Zb.Orz., EU:T:2005:349, pkt 60–63), a jedynie uniknięciem postępowania prowadzącego do nałożenia sankcji przez podmioty, które powołują się na upływ terminu przedawnienia (zob. podobnie wyrok z dnia 27 czerwca 2012 r., Bolloré/Komisja, T-372/10, Zb.Orz., EU:T:2012:325, pkt 194).

126 Ponadto z wykładni językowej, celowościowej i kontekstualnej art. 25 rozporządzenia nr 1/2003 wynika, że podobnie jak w wypadku indywidualnych gwarancji proceduralnych, takich jak prawo do obrony i wymóg notyfikowania przez Komisję zarówno pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, jak i decyzji nakładającej takie sankcje na daną osobę prawną (zob. podobnie wyrok z dnia 10 września 2009 r., Akzo Nobel i in./Komisja, C-97/08 P, Zb.Orz., EU:C:2009:536, pkt 57 i 59), pozytywne skutki upływu terminu przedawnienia zgodnie z ust. 1 przypadają w udziale odrębnie każdej z osób prawnych, które są narażone na objęcie postępowaniem przez Komisję i każda z tych osób może się na nie powoływać. Tak więc w orzecznictwie uznano już, że sam fakt, iż spółka zależna wchodząca w skład danej grupy spółek tworzących jednostkę gospodarczą korzysta z upływu terminu przedawnienia, nie skutkuje podważeniem odpowiedzialności spółki dominującej ani uniemożliwieniem prowadzenia przeciwko niej postępowania (zob. podobnie ww. w pkt 125 wyrok Bolloré/Komisja, EU:T:2012:325, pkt 193–196, niezakwestionowany pod tym względem w wyroku z dnia 8 maja 2014 r., Bolloré/Commission, C-414/12 P, EU:C:2014:301, pkt 109).

127 Ocenie tej nie stoi na przeszkodzie posłużenie się w art. 25 ust. 3 i 4 rozporządzenia nr 1/2003 pojęciem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE, co miało na celu jedynie zdefiniowanie działań przerywających bieg terminu przedawnienia, a także ich skutków w stosunku do wszystkich

przedsiębiorstw i związków przedsiębiorstw, które uczestniczyły w naruszeniu, a więc także wchodzących w ich skład osób prawnych (zob. podobnie ww. w pkt 125 wyrok Bolloré/Komisja, EU:T:2012:325, pkt 198 i nast.).

128 Wynika stąd, że w tym wypadku spółki Akzo GmbH i Akzo BV, mimo że pozostawały pełnoprawnymi członkami grupy Akzo, mogły zgodnie z prawem powoływać się, w odróżnieniu od spółki Akzo Nobel, na upływ terminu przedawnienia w stosunku do nich.

129 Wobec powyższego należy uwzględnić zastrzeżenia sformułowane przez skarżące, na podstawie art. 25 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1/2003, i stwierdzić nieważność art. 2 pkt 4, 6, 21 i 23 zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim na spółki Akzo GmbH i Akzo BV zostały nałożone grzywny w odniesieniu do pierwszego okresu naruszenia, ale w pozostałej części zastrzeżenia te należy oddalić.

[…]

II – *W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego naruszenia zasad staranności administracji i zachowania rozsądnych terminów* […]

*B – W przedmiocie zarzutu drugiego w zakresie, w jakim został on podniesiony w celu zmiany zaskarżonej decyzji*

319 W ramach drugiego zarzutu skargi, dotyczącego naruszeń zasad staranności administracji i zachowania rozsądnych terminów, skarżące wnoszą posiłkowo o zmianę zaskarżonej decyzji, a mianowicie o obniżenie wysokości nałożonych na nie grzywien.

1. Argumenty stron

320 Skarżące twierdzą, że nawet gdyby Sąd orzekł, że naruszenia zasad staranności administracji i zachowania rozsądnych terminów nie doprowadziły do naruszenia ich prawa do obrony, wobec czego zarzut ten nie mógłby uzasadniać stwierdzenia nieważności całości zaskarżonej decyzji, to jednak Sąd powinien wziąć pod uwagę rzeczone naruszenia i znacznie obniżyć, w wykonaniu nieograniczonego prawa orzekania, wysokość nałożonych grzywien lub przynajmniej obniżyć te grzywny o 1%, jak postąpiła Komisja w zaskarżonej decyzji w odniesieniu do wszystkich innych przedsiębiorstw.

321 W tym zakresie skarżące utrzymują, że odmawiając przyznania im obniżki o 1%, z naruszeniem zasady równego traktowania, Komisja najwyraźniej ukarała je w sposób dyskryminujący za to, że dochodziły swych praw w postępowaniu sądowym Akzo, co stoi w sprzeczności z zasadą skutecznej ochrony sądowej i zniechęca przedsiębiorstwa uczestniczące w innych postępowaniach do tego, aby także i one dochodziły swych praw.

322 Komisja utrzymuje, że zastosowane obniżki stanowiły środek wyrównawczy dla pozostałych przedsiębiorstw, które musiały oczekiwać na wynik postępowania sądowego Akzo i które znajdowały się w sytuacji odmiennej od sytuacji skarżących, gdyż to te ostatnie doprowadziły do wszczęcia postępowania sądowego Akzo. Ponadto ze względów praktycznych nie jest oczywiście wiarygodne twierdzenie, że brak przyznania wynoszącej 1% wyjątkowej obniżki wysokości sankcji nałożonej w tym wypadku na skarżące wywiera jakikolwiek zniechęcający wpływ na wolę innych skarżących, znajdujących się w takiej samej sytuacji, korzystania z ich praw w innych postępowaniach.

2. Ocena Sądu

323 W ramach drugiego zarzutu skargi, dotyczącego naruszeń zasad staranności administracji i zachowania rozsądnych terminów, skarżące wnoszą posiłkowo o zmianę zaskarżonej decyzji, a mianowicie o obniżenie wysokości nałożonych na nie grzywien.

324 W tym względzie należy przypomnieć, że w braku naruszenia prawa do obrony ze względu na czas trwania postępowania administracyjnego naruszenie zasady zachowania rozsądnych terminów może skłonić Sąd do obniżenia kwoty nałożonych grzywien, w wykonaniu nieograniczonego prawa orzekania (wyrok z dnia 6 lutego 2014 r., AC-Treuhand/Komisja, T-27/10, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:59, pkt 278).

325 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że Komisja nie kwestionuje okoliczności, iż postępowanie administracyjne było nadmiernie długie, skoro w zaskarżonej decyzji sama obniżyła wysokość grzywien nałożonych na wszystkie uczestniczące w naruszeniu przedsiębiorstwa, z wyjątkiem skarżących.

326 W celu uzasadnienia tej różnicy w traktowaniu Komisja powołuje się na odmienność obiektywnie porównywalnych sytuacji, polegającą na tym, że w odróżnieniu od pozostałych przedsiębiorstw to skarżące doprowadziły do wszczęcia postępowania sądowego Akzo.

327 Uzasadnienia tego nie można przyjąć.

328 Niezależnie bowiem od kwestii, czy pozostałe przedsiębiorstwa zostały zniechęcone do dochodzenia swych praw na drodze sądowej ze względu na to, że zostały objęte dochodzeniem Komisji w przedmiocie naruszenia reguł konkurencji, okazuje się, że argumentacji Komisji nie da się pogodzić z zasadą skutecznej ochrony sądowej.

329 W konsekwencji, przyznając wszystkim innym przedsiębiorstwom uczestniczącym w naruszeniu obniżkę kwoty nałożonych grzywien ze względu na czas trwania postępowania administracyjnego, ale nie skarżącym – jedynie ze względu na postępowanie sądowe Akzo, jak wynika z motywów 771 i 772 zaskarżonej decyzji – Komisja dopuściła się w tej decyzji nieuzasadnionego nierównego traktowania.

330 Dlatego w wykonaniu nieograniczonego prawa orzekania Sąd stwierdza, że kwota grzywien nałożonych na skarżące powinna zostać obniżona o 1%.

331 Tak więc łączna kwota grzywien nałożonych w art. 2 pkt 1–7 i 18–24, czyli 40,6 mln EUR w wypadku spółki Akzo Nobel i 12,002 mln EUR w wypadku spółki Akcros, zostaje obniżona do kwoty 40,194 mln EUR w wypadku spółki Akzo Nobel i do kwoty 11,881980 mln EUR w wypadku spółki Akcros.

[…]

**W przedmiocie kosztów**

449 Zgodnie z art. 134 § 1 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.

450 W niniejszej sprawie Sąd uwzględnił w części żądania skarżących.

451 Dlatego w świetle okoliczności niniejszej sprawy należy orzec, że Komisja pokrywa dwie piąte kosztów poniesionych przez skarżące oraz trzy piąte własnych kosztów. Z kolei skarżące pokrywają trzy piąte własnych kosztów oraz dwie piąte kosztów poniesionych przez Komisję.

Z powyższych względów

SĄD (czwarta izba)

orzeka, co następuje:

**1) Stwierdza się nieważność art. 2 pkt 4, 6, 21 i 23 decyzji Komisji C(2009) 8682 wersja ostateczna z dnia 11 listopada 2009 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 WE i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/38.589 – Stabilizatory termiczne) w zakresie, w jakim nałożono w nim grzywny na spółki Akzo Nobel Chemicals GmbH i Akzo Nobel Chemicals BV.**

**2) Łączna kwota grzywien nałożonych w art. 2 pkt 1–7 i 18–24 decyzji C(2009) 8682 wersja ostateczna zostaje obniżona do wysokości 40,194 mln EUR w wypadku spółki Akzo Nobel NV i do wysokości 11,881980 mln EUR w wypadku spółki Akcros Chemicals Ltd.**

**3) W pozostałym zakresie skarga zostaje oddalona.**

**4) Komisja Europejska pokrywa dwie piąte kosztów poniesionych przez spółki Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH, Akzo Nobel Chemicals BV i Akcros Chemicals oraz trzy piąte własnych kosztów. Natomiast Spółki Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH, Akzo Nobel Chemicals BV i Akcros Chemicals pokrywają trzy piąte własnych kosztów i dwie piąte kosztów poniesionych przez Komisję.**

Prek Labucka Kreuschitz

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 15 lipca 2015 r.

Podpisy